

Magistrska naloga

Arhitektura kot jezik in jezik v arhitekturi

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za arhitekturo
Leto vpisa: 2016
Leto izdelave: 2023
Avtorica: Katja Ozmeč
Mentorica: prof. dr. Petra Čeferin

Naloga se osredotoča na povezave med arhitekturo in jezikom, ki jih obravnava v obliki dveh tematskih sklopov – arhitekture kot jezika in jezika v arhitekturi. Poudarja pomen konceptov arhitekture kot jezika in ohranjanje ter razvijanje arhitekturi lastnega jezika kot orodja, ki arhitektu omogoča, da se v javnih razpravah postavi za interese svoje stroke. Kar pa je danes, v obdobju arhitekturne krize pomena in jezika, nujno. Pomembnost povezave med arhitekturo in jezikom so prepoznali že postmodernisti, vendar so se v svojem razvijanju znašli v nekaterih slepih ulicah. Za slednje naloga ugotovi, da so se v redefinicirani obliki prenesle v sedanjost. Naloga se najprej posveti kronološkemu pregledu razumevanja arhitekture kot jezika, da bi dokazala produktivnost obravnavanega vprašanja za arhitekturno teorijo in prakso. Obširneje predstavi glavno kritiko vprašanja arhitekture kot jezika, ki je kritika arhitekturne semiotike, ter izpostavlja semantično metodo analize kot produktivnejši način iskanja pomena v arhitekturi. Trenutno arhitekturno krizo pomena naloga povezuje z ekonomskimi motivi naročnikov in investitorjev. Sistem jezika v arhitekturi naloga predstavlja kot sestavljenega iz vizualnega jezika in kritičnih razprav, ki jih deli na zaprt in skupni jezik. Slednji, ki si ga arhitekturna stroka deli z javnostjo, vidno postaja vse manj lasten arhitektom in vse bolj potrjen tržni logiki. Naloga izpostavlja, da je treba za ohranjanje arhitekture kot avtonomne miselne prakse, ki je tudi umetnost, ponovno zahtevati uporabo arhitekturi lastnega jezika tudi v javnih razpravah.

Vprašanje arhitekture kot jezika obsega različne načine preizpraševanja o pomenu in sporočilnosti arhitekture z orodjem metafore. Besedno zvezo arhitektura kot jezik v nalogi razumem in razvijam kot nadpomenko za tri pristope razlaganja arhitekture s pomočjo metafore jezika. Prvi pristop tvori metafore z jezikovnimi koncepti, drugi primerja sporočilne razsežnosti arhitekture s sporočilnimi razsežnostmi jezika, tretji arhitekturo analizira skozi vedo o znakih – semiotiko. Vsi trije pristopi za izražanje arhitekturne misli uporabljajo orodje metafore. Prva dva pristopa operirata s tradicionalnim, torej Aristotelovim razumevanjem pojma metafore. Tretji, semiotični pristop sam po sebi ni metafora, je pa metafora eden izmed ključnih konceptov semiotike, zato semiotičnega pristopa razumevanja arhitekture kot neke vrste jezika ni zmotno umestiti v kontekst metafor.

Arhitekturna praksa mora za to, da bi se lahko vzpostavila in delovala v vsej svoji kompleksnosti, vključevati produkcijo objekta, podobo objekta in kritični diskurz o objektu. Zato lahko rečemo, da je jezik v arhitekturi sestavljen iz teh treh sistemov (oziroma treh oblik manifestacije arhitekture), ki so potrebni, da lahko o arhitekturi govorimo kot o avtonomni praksi. Prva dva sistema pripadata vizualnemu jeziku, medtem ko tretji sodi v domeno jezika. Arhitekturni objekt je materialna, fizična oblika arhitekture, ki se pojavlja v svetu v svoji materialni navzočnosti. Podoba objekta je lahko fotografija objekta, ki je univerzalni kod, v smislu, da ga lahko bere kdorkoli, ali arhitekturna risba, ki je kot del arhitekturnega strokovnega jezika omejen kod. Kritična razprava o objektu je jezikovni opis ali analiza objekta.

Naloga izpostavlja, da arhitektura ne bi bila celovita samostojna praksa brez jezika. Za celovito in avtonomno delovanje arhitekture so potrebni vsi trije sistemi arhitekturnega jezika, ki so hkrati potrebni za ohranjanje statusa arhitekture kot umetnosti. Arhitektura kot umetniški objekt zahteva kreativen razmislek o pojavnosti, materialnosti, kompoziciji in nenazadnje sporočilnosti. Torej, ravno kompleksnost arhitekture kot estetskega in funkcionalnega objekta jo dela več kot samo stavbo. Hkrati velja, da arhitektura kot umetnost vsebuje dimenzije samokritičnosti in refleksije. Če ne ohranja in če ne zahteva uporabe sebi lastnega jezika, izgublja svojo kritično dimenzijo, njen pomen kot umetnosti pa se zmanjšuje. Arhitektura kot umetnost mora biti sposobna ohraniti kritično distanco do zahtev naročnikov in do obstoječega grajenega sveta. V sedanjosti stavlja lastnost samokritičnosti in sposobnost kritičnega premisleka ključni, saj se samokritičnost lahko in se mora pretvoriti v konstruktivne rešitve za spopadanje z izzivi, s katerimi se sooča današnja arhitekturna praksa.

03

01

02

04